

דבר העורך

הדף היומי

כתבו עליו כה הרבה, יכתבו עליו עוד יותר. לעולם תרמא הזווית הנוספת המיוחדת, אשר תפגין אור נוסף של הדף היומי ותחדד רגש חבוי בקרבו של הדף היומי.

כך הוא גם המכתב הבא, מיהודי חס לב וחד עין, שהשתאה ללא של הדף היומי בעודו מתבונן בתקרה. המרתק במכתבו הוא, כי עלה בידו לסכם את ההתרששות מן הצד, כמו היה מספר את סיפורו על אדם אחר.

לפני כן, ברשותכם, הבה נפנה את מבטינו לעוד אחד ממאות שיעורי מאורות הדף היומי הפרוסים ברחבי ארץ ישראל ונתפעם יחד.

מילים נרגשות, בכתב נרגש, הונחו על שולחן המערכת.

הכותב ביקש להדגיש את הכותרת, ולא בכדי. הרי המכתב לפניכם ככתבו וכלשונו, מעטו החס של יהודי שגילה את עולמו, פשוטו כמשמעו.

בית הכנסת גאולת ישראל
רמת השרון
8:45-9:45
בבוקר

תורה מביאה לידי זהירות

ר' ב. במשתתפי שיעור הדף היומי של מאורות הדף היומי בבית הכנסת גאולת ישראל ברמת השרון, מהלך נסער בימים אלו. אי אפשר להשאיר אדיש לידו.

ביום בהיר הוא נכנס לבית הכנסת ואמר: "אם בשביל זה הוקם השיעור - דינו!!".

"מה קרה?" שאלוהו חבריו, ומגיד השיעור הרב ישראל דסקל שליט"א.

ב. הפתיעם! - "בזכות השיעור ניצלתי מאיסור תורה!!".

דף סא/א וכשהוא חולץ חולץ של שמאל

כיצד חולצים את הנעליים?

בין דקדוקי ההלכות המובאים בסוגייתנו, על אודות נעילת הנעליים, מובא גם סדר חליצת הנעליים: "כשהוא חולץ, חולץ של שמאל ואחר כך חולץ של ימין".

גם על הלכה זו דנו הפוסקים בפרטיה ובדקדוקיה, וטרם נרד לגופו של עניין, נציין את שאמר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ליהודי ששאלו, לביאור דברי חז"ל: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". הגרש"ז הסביר לו, כי כוונת חז"ל היא, כי אף בפעולות פשוטות הנעשות ממילא, ניתנו מצוות ודינים כדי לזכות את ישראל, וכגון, חליצת הנעליים, היא פעולה שכל אדם נזקק לה בסופו של יום, וההלכה הקובעת כיצד יש לחולץ, מזכה את החולץ בלא מאמץ וטרחה ("הליכות שלמה", ח"ב, עמ' ע"ה).

ומכאן לגוף ההלכה.

איזו נעל לחלוץ תחילה: בגמרא לא התבאר, האם כשם שבעת לבישת הנעליים, לובשים נעל ימין תחילה, ושורכים נעל שמאל תחילה, כך גם בעת חליצתן יש לנהוג להיפך; להתיר את שרוך נעל ימין תחילה, ואחר כך לחלוץ את נעל שמאל. זו דעת מהר"ח (בהגהותיו שעל גליון הטור סי' ב'), וכן פסק ב"שולחן שלמה" (שם) וב"פתחי עולם" (שם) ס"ק ו', וע"ע מקו"ח שם ס"ק ד'. אולם, יש שטוענים, כי מאחר שיתר הפוסקים לא הזכירו פרט זה, אין בו ממש, אלא יש להתיר את שרוכי נעל שמאל ולחולצה תחילה. לדעתם, אומנם בעת נעילת הנעליים מקדימים לשרוך את נעל שמאל, מפני שעל יד שמאל כורכים את התפילין, אך התרת השרוכים אינה פעולה חשובה כשלעצמה, והיא נחשבת כפעולה אחת עם חליצת הנעל, וממילא, אין צורך לכבד את נעל שמאל בהתרתה ראשונה ("בית ברוך" ח"א מילואים לכלל אי' ס"ק ל"ט וש"ת "אז נדברוי" ח"ב סי' כ"ה אות ג').

דין יתר הבגדים כדין הנעליים? הפוסקים מוסיפים לדון, לגבי גוף ההלכה, שיש לחלוץ תחילה את נעל שמאל. רש"י מבאר, שמשום כבוד צד ימין, מפשיטים תחילה את צד שמאל. לאור טעמו, כן הדין לגבי יתר הבגדים, שיש להקדים את פשיטת הצד השמאלי. רבני בית מדרשנו מעירים, כי ב"מאירי" מבואר, שטעם חליצת נעל שמאל תחילה, הוא משום כבוד רגל ימין, לבל תיוותר יחיפה. לכאורה, עולה מדבריו, כי אך בפשיטת בגד שיש בחליצתו משום ביזיון, יש לנהוג כן, אך הפושט מעיל ונותר עם בגדיו המהודרים, אינו צריך להקפיד על כך.

חליצת נעליים בערב יום כיפור: בלוח ארץ ישראל להגרי"מ טיקוצ'ינסקי זצ"ל, מובא (בשם הגר"מ קוק זצ"ל), כי החולץ נעליו לפני כניסת יום כיפור, יחלוץ תחילה נעל ימין,

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה לשם** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע כ"ד סיון תשנ"ז

הר"ר **מרדכי לשם** ז"ל
ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע אי' תמוז תש"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידיו הר"ר מאיר לשם ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

מרת **רבקה הירש** ע"ה
ב"ר מנחם אריה ז"ל
נלב"ע כ"ד סיון תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י ידידיו בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה הגר** ז"ל
ב"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידיו האחים הר"ר **מרדכי הגר** ומשפ' שיחיו ניו יורק הר"ר **דוד הגר** ומשפ' שיחיו - לוס אנג'לס

נשמת אדם

לעילוי נשמת

הרב **בנימין דוד בלוטנר** ז"ל ב"ר יצחק אייזיק ז"ל
ליום השלושים לפטירתו נלב"ע כ"ו אייר תשס"ה **ת.נ.צ.ב.ה.**
הונצח ע"י זוגתו החשובה מרת **קיילה** תחי' ובניו וכנדיו שיחיו

נר ה'

מפני שמצווה הוא עושה, לרגל היום הקדוש, בו אסור ללבוש מנעלי עור, ובעשיית מעשה מצווה, יש להקדים את הימין ("הליכות שלמה" שם, הערה 70).

ברם, הערה זו אינה מוסכמת, היו שחלקו עליה (שו"ת "דבר יהושע" ח"ג סי' ע"ה), מפני שעניין זה לא הוזכר בחז"ל. זאת ועוד, החליצה בפני עצמה אינה מצווה, אלא שאסור ללבוש מנעלי עור ביום כיפור.

דף סגא לא יצא האיש לא בסייף

טלטולו של הטלאי הצהוב בשבת

חוקיו הנוקשים של הצבא השוויצרי, הובילו חיילים אחדים אל מעונו של רב הקהילה החרדית בעיר ציריך, הגאון רבי מרדכי יעקב ברייש זצ"ל, בעל "חלקת יעקב".

נשיאת חרב בשבת: פקודות הצבא קבעו, כי חייל אינו רשאי להלך ללא חרב נוצצת בנדן המותקן על חגורתו. חוק ולא יעבור. פעמים, שימי החופשה שנקצבו להם, כללו גם את יום שבת קודש, או-אז התגלעה בעיה חמורה - טלטול החרב ברחובות שאינם מוקפים עירוב. הגאון בעל "חלקת יעקב" (שו"ת סי' ס"ז) משתף בתשובתו את הנמען, בשלבי החשיבה והלימוד שהעלה בנידון זה עד שהגיע להכרעה סופית, לא לפני שהוא מציין, כי הבסיס לשאלה זו, היא משנתנו: **"לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת..." ואם יצא חייב חטאת.** רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים, אינן אלא לגנאי, שנאמר... ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה", וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" או"ח סי' ש"א סעי' ז').

הליכה עם מקל על נהר קפוא: האם נידון זה אינו דומה להיתר שקבע הט"ז, חוכך בדעתו בעל "חלקת יעקב"; הט"ז (סי' ש"א ס"ק י"ב) מתיר להלך עם מקל הליכה על נהר קפוא, מפני שהחולקים על הנהר מפחדים ללכת ללא המקל, וממילא הוא נחשב כחפץ שהם זקוקים לו. לכאורה, גם החיילים הללו מפחדים להלך בלי חרבם, פן ענש יענשו אם יתפסו, ויש להתיר להם להלך עם חרבם. ברם, מיד הוא מבטל רעיון זה: המקל שמסתייעים בו לצורך חציית נהר קפוא, אינו נחשב לבוש של האדם, אלא כרגלו! הגדרה זו איננו יכולים להעשות על החרב השוויצרית. עלינו, איפוא, למצות ברור הלכה זו ולא להחמיר בה מספק, שהרי "אם נאסור להם, יצטרכו כל יום השבת להיות אסורים בביתם בלי לילך חוצה, וגם לא לילך לבית הכנסת ולהתבטל מתפלה בציבור, מקריאת התורה".

חרב של כבוד: לכאורה, כותב ה"חלקת יעקב", קיים הבדל ברור בין החרב המדוברת במשנתנו, לבין החרב הטקסית המדוברת. לדעת חכמים, כלי הזין אינם נחשבים תכשיט, מפני שכלי הרג אינם קישוט, כך הם משיבים לרבי אליעזר הסובר שחרב נחשב תכשיט. יתכן שחכמים יודו, כי חרב שכל מהותה לשם כבוד בלבד, ואינה מיועדת כלל ועיקר למלחמה, נחשבת תכשיט.

לבסוף הוא כותב את ההיתר המשכנע ביותר, כדבריו, "והיתר זה לפי עניות דעתי צהיר מכולם". למדנו בשבוע שעבר (נחא), שהעבד רשאי לצאת עם חותם של טיט על צווארו, המעיד כי הוא עבד של פלוני, והדבר אינו נחשב כהוצאת חפץ בשבת, מפני שהחותם הוא סימן עבדות של העבד ונחשב כמלבושו. הרי לנו, כי גם חפץ שאינו מלבוש, מוגדר כמלבוש אם נושאו עונדו בכל מצב והוא משמש לזיהוי.

לכאורה, ניתן היה לחלק בין המקרים בטענה, כי דווקא עבד, שהוא רכושו של רבו, סימן העבדות שהוא נושא עליו במצוות רבו, נחשב כלבושו, לא כן חיילים אלו שאינם עבדים, אלא דורשים מהם להלך עם חרבם, שמא אין הוא נחשב כלבושם. ברם, כבר שנים רבות לפני כן למד בעל ה"אור זרוע" (ח"ב סי' פ"ד אות ג') מגמרתנו, להתיר ליהודים שאולצו על ידי הנוכרים לענוד אמצעי זיהוי "עגולים ירוקים", להלך עמו בשבת. ככל הנראה כוונתו לטלאי עגול בצבע ירוק. ה"אור זרוע" מתיר את הדבר ומשווה אותו לחותם הטיט האמור, וכדבריו נפסק להלכה (או"ח סי' ש"א סעי' כ"ג).

סידקית של חיילים: בימינו, פקודות הצבא מחייבות כל חייל לענוד דיסקית מתכת לזיהוי, על כל צרה שלא תבוא. הפוסקים נדרשו לדון, לגבי יציאה בשבת עם דיסקית זו במקום שאין בו עירוב וקבעו, כי מאחר שקיימת הקפדה חד משמעית שכל חייל יענדה עליו בכל עת ובכל שעה, הרי היא נחשבת לבוש (ראה "שמירת שבת כהלכתה" פרק י"ח סעי' כ"ב בשם הגרש"י אויערבך זצ"ל, וראה "שולחן שלמה" ש"א אות ד' ובהערה שם). [ראוי להעיר, כי להלכה פסק זה צע"ג, שכן ה"אור זרוע" מתיר דווקא במחבור קצת לבגד, וכתב הב"ח והביאו המג"א ס"ק ל"ד, כי סיבת ההיתר הוא שע"כ כך הוא בטל לבגד, וא"כ אין להוכיח לחרב שאינה מחוברת ואינה בטלה לבגד כלל].

דף סו/ב כל מנייני בשמא דאימא

מי שברך בשם האב או האם?

כל שבת אני רגיל לחמם ג' חנון על הפלטה לסעודת שבת בבוקר. בליל שבת, אחרי הסעודה, הייתי מניח סיר על חנון לא אפי ישר על הפלטה, לכבוד שבת קודש... עד הבוקר היה הג' חנון מדף ניחוח נפלא. "אבלי", הוא המנדיק את קולו, ודמעות הופיעו בעיניו, "לא ידענו, אני ואשתך, שאסור לעשות זאת".

לא ידענו. השבת, אחרי שלמדנו במשך השבוע בשיעור הדף היומי, שיש דבר ששמו כלי ראשון, כלי שני, לח, יבש, וסיכמנו את הדברים ב"מאורות ההלכה" בצורה ברורה וחדה, הבנתי שהג' חנון שהייתי מכין לכבוד שבת קודש, העביר אותי על איסור בישול בשבת. מי היה מאמין? אני, ב. מבשל ג' חנון בשבת!! **הסברתי** לאשתי את העניין ומתוך הבנה והסכמה מלאה שינינו סדרי בראשית... כך, נרגש עד דמעות עמד ב. ואמר לכל קביעתו של השיעור, "ניצלתי ניצלתי מאיסור תורה! אם בשביל זה הוקם השיעור - דינו!". **ההשתתפות** בשמחתו של ב. וההתרגשות שאחזה את שאר שומעי השיעור, אכן אשרה את קביעתו של ב. שהרי כולם הרגישו שלימוד ההלכות שינה את חיהם וגם הם מסוגלים לעצמם הרגלים חדשים. **טעמו** של החיזוק עשה רושם גדול, וישאר בלבם של משתתפי השיעור ימים רבים, ומעתה, גם לג' חנון של ב. יהיה טעם חדש - טעם של שבת...

ומכאן למכתב. ערב ראש חודש סיון התשס"ה **לכבוד** מערכת "מאורות הדף היומי" שלום וברכה. **קודם** הכל, תב אני את תודתי העמוקה לכם, על העלון המיוחד שלכם ומנאיהם ומשמח את הנלמד. **ברשותכם**, אצרף מעשה שניתן ללמוד ממנו מוסר השכל. בדידי הווה עובדא.

חדר המיון של בית החולים הדסה עין כרם בירושלים המה מרופאים טרודים ואחיות עסוקות, אשר התרוצצו מחולה לחולה, בינות המבקרים, בני המשפחה, טכנאים ואנשי נקיון. **רעש** עצבני, שגרתי, של שעת צהרים בבית החולים, מקום שבו חיי אדם תלויים על בלימה, ומעט מידי אנשים אחראים על כך שיותר מידי דברים לא יקרו. לא משנה.

המניטה בה שכבתי, ראיית היתה כחפץ שולי לעומת גדוד המכשירים שצבאו סביבי. גופי היה מחובר לאלקטרודות, לעירוי, ולכל חוט נוסף אפשרי, שיתן מענה לתפקוד לקוי של הלב, אם וכאשר, תחילה. **באותה** שעה שכבו בחדר המיון שמונה עשר אנשים, ארבעה מהם שומרי תורה ומצוות. כולנו נערכנו לשנת לילה בבית החולים. כל אחד מאיתנו, בהתאם למצבו, סבור היה כי מצבו הרפואי דורש שהיית לילה בבית החולים, ואכן נערכנו בהתאם. בגדי בית החולים כבר הונחו לצידנו.

לקראת השעה שש אחר הצהריים, הגיע אל חדר המיון בנו של אחד מן הממויינים, הוציא גמרא, ולא שהיית החל ללמוד עם אביו את הדף היומי, תחילת פרק במה מדליקין. הדף היומי אינו מדלג על הדימוס, גם לא על יום בבית חולים. "מגיד השיעור", יהודי נושא פנים בשנות העמידה, החל מרצה את הגמרא לפני אביו בשפה קולחת ברורה ועניינה, בקול נעים ובהטעמה מיוחדת, ובלי משים נסחפנו גם אנו, דרך הוילונות החלקיים, והקשבנו בשקיקה לדבריו. הוא היה רהוט, וריתק את כולנו בחסבריו.

לא רק אותנו. **הס** השלך בחדר המיון, **הכל** האזינו לשיעור. נדמה היה כי גם הטלפונים כיבדו את המעמד ופסקו מלצלצל. חדר המיון של בית החולים הדסה עין כרם, שאך לפני שניות המה, רגש ורעש, השתתק לשמע שיעור הדף היומי. **והבן**, "מגיד השיעור", המשיך בשיעורו, אולי אפילו לא הבחין בכך, שיש לו מאזינים נרגשים מאחורי הפרגוד.

לאחר דקות אחדות, אחד מאיתנו הרהיב עוז, והחל להשתתף בשיעור באופן פעיל. שאל, יישב והתווכח. תוך זמן קצר, שכחנו כולנו מה אנחנו בעצם עושים פה... **לקראת** סוף השיעור, נערך ביקור רפואי במיטתו של היהודי שבנו מסר את השיעור, וכולנו שמענו: "אתה משוחרר, תהיה במעקב אצל הרופא שלך, ונראה הלאה"... **הבן** המשיך את הדף עד תומו. השיעור הסתיים. למדנו דף.

הלימוד החיה, הבריא, "שחרר" את כולנו. **מיד** אחר כך, ראיתי את אביו של "מגיד השיעור", לובש את מגבעתו ויוצא בלוויית בנו.

לא עבר זמן רב, ומאחורי הווילון שמעתי את האחות מפטירה לעברו של משתתף נוסף בשיעור, "אתה יכול ללכת לביתך, תמשיך לקחת את התרופות הללו. בעצם אין לך סיבה להשאר כאן".

הסתכלתי על גופי המחובר והקשור בצינורות שונים, וחשתי לעצמי, לו רק היו מודיעים לי הדודה זו.

- אחות! סליחה, מה העניינים אתי? מה המצב? יש סיכוי שאשתחזר היום?

- תראה, יתכן שכן, נבדוק.

לאחר חצי שעה - זה בסדר. אתה גם יכול ללכת הביתה.

והרביעי - פשוט נעלם. מי שחרר אותך כן, בחזקת?

עם שחרורי, שקט מזורז חזר שוב לשרור בחדר המיון.

הדף היומי - החזיר את האנשים הביתה.

ולא רק אותנו המשתתפים האקטיביים, אלא גם חלק ממכבדי המעמד...

אשרי העם שככה לו.

ג. י. -

.....
 המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
 כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93
 mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה העורך

לשונות התלמוד

מאן תנא

הביטוי "מאן תנא" כה מצוי ושגור, עד שאין אנו נותנים דעתנו לתמוה עליו - הרי מקובלנו, כי סתם משנה רבי מאיר היא, ומה מקום יש להקשות מי הוא התנא שאמר מימרה זו?

אין זאת אלא, כי ביטוי זה שמור למקומות בהם היה ידוע, כי ודאי רבי מאיר אינו בעל המשנה, או אז הקשו מיהו התנא בעל השמועה - המשנה הזאת (הליכות אלי ס"י ת"ק. מתוך דברי התוס' מו"ק ב/א ד"ה "מאן תנא").

פנינים

אמר רב כהנא: כד הוינא בר תמני סרי שני, הוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוט עד השתא. מאי קא משמע לן? דליגמר איניש, והדר ליסבר. **חז"ל** מדריכים אותנו, שסדר הלימוד הרצוי הוא קודם כל לשון את דברי הרב, ורק אחר כך להבינם ולהעמיק בטעמיהם.

משמעותו המדויקת של הביטוי "ליגמר איניש והדר ליסבר" היא: ילמד אדם ואחר כך יבין. אף בסיפור רב כהנא "הוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא", הפירוש הוא "למדתי את כל התלמוד" (ולא: סיימתי את כל התלמוד).

שורש המילים גמור גמירנא וליגמר הוא ג.מ.ר. הארמי, המקביל לשורש העברי ל.מ.ד. (ומכאן שמבחינה לשונית: גמרא = תלמוד), ואין מדובר בשורש ג.מ.ר. העברי הרווח בלשון חכמים (כמו במסכת אבות פ"ב מ"ז: לא עֲלִיף הַמִּלָּאָה; לְגַמֹּר; בבא מציעא פ"ז מ"ב: גָּמַר מִלָּאָה; ברכות פ"ג מ"ב: אִם יְכוּלִין לְהַתְחִיל וּלְגַמֹּר עַד שְׁלֵא יִגְעִיז לְשׁוֹרָה, יִתְחַלֵּל).

הערות, הארות ורעיונות נוספים לפניה הלשונית, נא להפנות לת.ד. 152 מצפה יריחו, דוא"ל: frank@geronimedia.net

דף סגא וחזר גמירנא ליה לכוליה השי"ס [לפניה כל השי"ס בצעירותי]

סיום השי"ס רק בגיל 16...
 סיפר היחפץ חיים זצ"ל: בימי צעירותי סיפור על בחור מופלג שסיים כל השי"ס בגיל 15, ושדכנים חיזרו עליו ולא עבר זמן רב עד שנשתדך. זמן מה אחר כך התבטל השידוך; התברר, כי הוא סיים את השי"ס רק בגיל 16, ואין זו רבותא כל כך...
 כך היה בזמנים ההם.

דף סגא בימינה אורח ימים איכא, עושר וכבוד ליכא?
העושר והכבוד עוד מעת שלמד שלא לשמה...

תמה האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל: וכי לא יתכן הדבר שלמיימנים בה יהיה אורח ימים ולא עושר וכבוד?
וחזר ויישב: הא המיימנים, הם, כפירוש רש"י,

בגמרא נאמר, כי כאשר לוחשים סגולות שונות לצורך אדם מסויים, יש להזכיר את שמו ואת שם אמו. אכן, לעולם כאשר הגמרא מציינת לחשים היא אומרת, "פלניא בר פלניתא" (ראה גיטין ס"ט, עבודה זרה י"ב).

בזוהר הקדוש (לך לך ס"ד) נאמר, כי הזכרת שם אמו של האדם שעליו מתפללים, נדרש מן הפסוק (תהלים פ"ו) "והושיעה לבן אמתך". בטעמו של דבר יש שאמרו, כי זיקת האם לבנה וודאית יותר מזיקת האב לבנו, היינו: אין כל ספק שהיא האם (ראה מהרש"ל כאן, ו"פרי חדש" ושע"ת ריש ס"י ק"ט).

גם מפסוקי התורה ניתן להיווכח כן. כאשר יצחק אבינו בירך את יעקב הוא אמר (בראשית כ"ז) "ווישתחוו לך בני אמתך". ואילו את ברכת יעקב אבינו לבנו יהודה: "וישתחוו לך בני אביך", ביארו חז"ל, כי יעקב ביקש לברכו שכל אחיו ישתחוו לו, גם אחיו מאב ולא רק אחיו מאם.

זכות האם גדולה: ה"בן יהודע" כותב, כי מטבע הדברים הנשים חוטאות פחות מן הגברים, שהרי אינן מצוות בחלק מן המצוות, ואין בהם חשש של עוונות חמורים, וכן ביטול תורה. לפיכך, מזכירים את שם האם, שיש בכך פחות אפשרות היזק וקטרוג על האדם שעליו מתפללים.

כל האמור הוא בתפילה על האדם בעודו בחיים. ברם, כידוע, מנהג בני אשכנז להזכיר את שם האב בתפילה הנאמרת לעילוי נשמת נפטר, ומקור מנהג זה בספר "חסידים" (ס"י רמ"ב), וכן כתב בעל ה"הפלאה", בספרו על התורה "פנים יפות" (פרשת בהעלותך).

אדם יסודו מעפר: בספר "מקור החסד" על ספר "חסידים" (שם) כותב ביאור מעניין לחלק בין תפילה על אדם חי לבין תפילה על אדם שהלך לבית עולמו, על פי דברי הגמרא (נדה לא"א) שבשרו ודמו של אדם מאמו, ועצמותיו מאביו. לאחר פטירתו של אדם בשרו הופך רימה ותולעה ועצמותיו בלבד, שמאביו הן, נותרות נועי"ש מה שביאר עוד על פי דברי הרמב"ן עה"ת ויקרא י"ב.

דף סזא יוצאין בביצת החורגול

חילול שבת ואיסורי תורה לצורך רפואות סגוליות וקמיעות

"פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה".

במהלך הדורות התקבצו שאלות שונות על שולחנם של גדולי ההוראה, אשר נדרשו להכריע אם מקרים שונים נכללים בכלל המפורסם: "פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה". אחת השאלות הסבוכות עוסקת ברפואה סגולית. האם מותר לעשות סגולה רפואית, שביצועה כרוך באיסור.

ובכן, משנה היא במסכת יומא (פג"א) "מי שנשכו כלב שוטה, אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, ורבי מתיא בן חרש מתיר". המפרשים מבארים, כי התנאים נחלקו, אם אכילת כבד הכלב מרפאת באופן וודאי, ולפיכך, יש להתייחס אל אכילת הכבד כרפואה לכל דבר, או שמא אין אכילת הכבד נחשבת רפואה וודאית, והרי היא אסורה, מפני שהכלב הוא בעל חיים טמא.

ברם, הרמב"ם (בפ"י המשניות) מסביר, כי מחלוקת התנאים מתמקדת בנידונו; אם איסורי התורה נדחים מפני רפואה סגולית. לדעתו, אכילת כבד הכלב השוטה היא רפואה סגולית, ומאחר שחכמים אוסרים, הלכה כמותם, ואין להתיר את איסורי התורה למען רפואה סגולית: "אין עוברים על מצוות אלא ברפואה בלבד... בדברים המרפאים בטבע, והוא דבר אמיתי הוציאו הדעת, והנסיין הקרוב לאמת. אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסגולתן אסור. כי כחם חלש, אינו מצד הדעת, ונסינו רחוק... וזה העיקר דעה וזכרהו, כי הוא עיקר גדולי".

הלומד את משנתנו, מוצא עצמו תמה ביותר: "יוצאין בביצת החורגול ובשן השועל ובמסמר מן הצלוב, משום רפואה". הגמרא מסבירה, כי עצמים אלו מרפאים בדרך סגולה, ולפיכך הותר לטלטלם בשבת. כיצד יסביר הרמב"ם את משנתנו?

הרדב"ז (בתשובותיו ללשונות הרמב"ם ס"י קמ"ג) עוסק בשאלה זו, תוך שהוא כותב, כי הרמב"ם עצמו סותר את דבריו, מפני שבפירושו למשנתנו הוא מבאר, ששן שועל מרפאת על דרך הסגולה, שן שועל חי מועילה לעורר ישנים, ושן שועל מת מועילה להרדים. הרי לנו, כי הותר חילול שבת לצורך רפואה סגולית.

הרדב"ז מבאר תחילה, כי יש להבדיל בין אכילת כבד כלב לבין האמור במשנתנו. במשנה במסכת יומא העוסקת במי שנשכו כלב, מודבר במקרה שבו עליו לעבור על שני איסורי תורה. א. לאכול כבד כלב, שהוא בעל חיים טמא. ב. לאכול ביום כיפור. לעומת זאת, איסור ההוצאה במשנתנו הוא מדרבנן בלבד, מפני שאינו כדרך הוצאה, וחכמים התירו הוצאה זו לצורך רפואה סגולית.

הרדב"ז מוסיף ומחלק בין שני האיסורים, שהרי למדנו בגמרתנו, כי אין איסור לטלטל תכשיט בשבת, לבד מאשר באותן פעמים שחכמים חששו שהעונד את התכשיט יסירו מעליו. מעתה, מאחר שהעונד את ה"סגולה" בטוח כי סגולה היא,

העוסקים בתורה לשמה. והרי אמרו שלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה. אם כן כבר עסק שלא לשמה, ויש לו עושר וכבוד עוד מאז...

דף סג/א אין מקרא יוצא מדי פשוטו
כל התנ"ך כפשוטו

פעם מצאו את הצדיק רבי זונדל מסלנט זצ"ל מהלך לחברון, להשתטח על קברי האבות, ובדרך הוא מונה וסופר את כל הבתים אף אלו של הגויים.

כשנשאל על כך, הסביר, כי קיבל מרבו הגר"ח מואלוז'ין זצ"ל, כי "אין מקרא יוצא מדי פשוטו" אף בנביאים ובכתובים, והרי נאמר "סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה" (הגרי"ז מסלנט, עמ' קל"ד).

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגידי

שיעור דף היומי סוכטשוב

בשורה טובה לתושבי ירושלים

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"נ " יזדים "

-שכונת הבוכרים

בין השעות 8:00-9:00 בבוקר

ע"י מגיד שיעור

הרב יוסף שמואלי שליט"א

הציבור מוזמן

הופיע!
תקליטור מאורות הש"ס
על מסכת שבת דף סח'-צה'
לצפייה במחשב + MP3

עברית אידיש Français English

בישראל: 1-700-500-151
+972-3-6182313

In U.S.A.: 1888 5MEOROT
(1888 563 6768)

In France:
01.42.41.14.01

חדש!

לעילוי נשמת

מרת רבקה אקשטיין ע"ה

ב"ר שמעון ז"ל נלב"ע ל' סיון תשנ"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה

הר"ר דוד אקשטיין - אנטוורפן

נתרם

בעילום שם

לעילוי נשמת זכר יקירם

נלב"ע ל' סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת רבצה מייזלס ע"ה

ב"ר בן ציון ז"ל

נלב"ע כ"ח סיון תשמ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

למנויים, תרומות והנצחות ובכל ענין
טל. 03-6160657

כתובת המערכת: רח' הרב וגמן 1 (פינת חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני ברק טל 03-6164725 פקס 03-5780243
למנוי בדואר אלקטרוני meorot@meorot.co.il

לע"נ מרת רבקה ב"ר מנחם אריה הירש ע"ה נלב"ע כ"ד סיון תש"ס ת.נ.צ.ב.ה.

כריכה וקיפול: "יעיטופית" 03-5783845

דף סז/ב ותרגולת שקרא גברית
כאשר התרגולת קראה כתרגול
מנהג מעניין נפוץ בעבר בקרב הקהילות במזרח אירופה - תרגולת שקרקה